

Dr hab. Krzysztof Wiak, prof. KUL
Kierownik Katedry Prawa Karnego KUL
Al. Racławickie 14
20-950 Lublin

Lublin, 30 kwietnia 2021 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgra Łukasza Rosiaka
pt. *Analiza przestępstwa niealimentacji w prawie polskim* (Warszawa 2021, ss. 296),
napisanej pod kierunkiem Pani Prof. dra hab. Marii Szczepaniec

Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska Pana mgra Łukasza Rosiaka pt. *Analiza przestępstwa niealimentacji w prawie polskim* (Warszawa 2021). Przedstawiona do oceny dysertacja liczy 296 stron, w tym 248 stron tekstu merytorycznego.

Tematem opracowania jest dogmatycznoprawna analiza przestępstwa niealimentacji (art. 209 KK) oraz zasad odpowiedzialności karnej za nie, przeprowadzona z szerokim uwzględnieniem ocen prawnych, społecznych i etycznych zaniechania przez sprawcę dostarczania środków utrzymania osobom uprawnionym. Za trafnością wyboru tematu przemawia wiele argumentów. Po pierwsze, skala zjawiska niealimentacji dowodzi, że ma ono istotny wymiar społeczny. O jego znaczeniu świadczy duża ilość spraw, w których wytoczono powództwo o alimenty i całkowita suma zasądzonych alimentów. Chociaż oba wskaźniki w ostatnich latach malały, to jednak wciąż są objawem występowania istotnego problemu społecznego. W 2020 r. ilość prawomocnych orzeczeń o alimenty wynosiła 29 466, w 2019 r. – 46 314, a w 2018 r. – 51 018. W 2020 r. ogólna suma zasądzonych przez sądy alimentów osiągnęła kwotę 21 486 554 zł, w 2019 r. było to 31 581 241 zł, a w 2018 r. – 32 300 006 zł¹. Tymczasem, jak stwierdza Autor, skuteczność w zakresie egzekucji prowadzonej wobec dłużników alimentacyjnych wynosi zaledwie ok. 20% (s. 34). Co więcej, problem niealimentacji w większości dotyczy dzieci (s. 18), a wynikające z niego

¹ <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>.

konsekwencje mogą prowadzić do wystąpienia zaniedbań materialnych i wychowawczych u osób uprawnionych oraz generować zachowania o charakterze przestępnym, zarówno w postaci czynów karalnych popełnianych przez nieletnich, jak i przestępstw, w których małoletni stają się pokrzywdzonymi.

Po drugie, uchylanie się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego jest wyzwaniem o charakterze dogmatycznym i techniczno-legislacyjnym dla ustawodawcy, którego celem jest prowadzenie racjonalnej polityki kryminalnej. Doświadczenia historyczne w tej kwestii dowodzą, że stosowanie przymusu kryminalnego wobec sprawców nie prowadziło do pozytywnych rezultatów, zwłaszcza w sytuacji, kiedy skazani na karę pozbawienia wolności nie byli zainteresowani zaspokojeniem potrzeb osób uprawnionych do alimentów lub wobec braku możliwości zapewnienia osadzonemu w zakładzie karnym pracy pozwalającej na uregulowanie zaległych i aktualnych należności finansowych. Przeprowadzenie pogłębionej analizy normatywnej całości prawnokarnej regulacji problematyki niealimentacji znajduje również uzasadnienie w potrzebie oceny konsekwencji nowelizacji art. 209 KK dokonanej ostatnio ustawą z dnia 23 marca 2017 r.², której celem była m.in. obiektywizacja przesłanek odpowiedzialności. Zadaniem, przed jakim stanął Autor, było ustalenie konsekwencji tych zmian, a w szczególności wynikającego z nich aktualnego zakresu kryminalizacji w stosunku do poprzednich rozwiązań. Jest to o tyle istotne, że nowelizacja wywołała szereg wątpliwości w literaturze przedmiotu, w tym formułowane były tezy o doprowadzeniu przez ustawodawcę do szerokiej dekryminalizacji zachowań składających się na uchylanie się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego.

W kontekście podjętego zadania badawczego interesujące jest zjawisko wyraźnego wzrostu postępowań w zakresie niealimentacji dostrzegalne w statystykach policyjnych po nowelizacji Kodeksu karnego dokonanej w 2017 r. O ile w 2016 r. (przed nowelizacją) odnotowano 16 009 wszczętych postępowań, to w 2017 r. – 45 338, w 2018 r. – 122 156, a w 2019 r. – 91 538. Podobna tendencja wystąpiła w kategorii przestępstw stwierdzonych (2016 r. – 9 398, 2017 r. – 16 885, 2018 r. – 70 412, 2019 r. – 53 194)³. Porównując rok 2017 z rokiem 2018 dostrzec można wyraźny wzrost ilości prawomocnie skazanych osób dorosłych

² Ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, Dz. U. z 2017 r., poz. 952.

³ <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-7/63509,Uchylanie-sie-od-alimentacji-art-209.html>.

za przestępstwo niealimentacji oraz zmiany w strukturze tych skazań w ramach art. 209 KK. W 2017 r. odnotowano 6 902 skazania z art. 209 § 1 KK i 809 skazań z art. 209 § 1a KK. W następnym roku było to 11 837 skazań z art. 209 § 1 KK i aż 30 381 skazań z art. 209 § 1a KK⁴.

Na wstępie opracowania Autor, co prawda, nie postawił „klasycznej” tezy (hipotezy) badawczej, ale syntetycznie sformułował stojące przed nim **zadanie**: „dokonać analizy zagadnienia przestępstwa uchylania się od obowiązku alimentacji, zarówno w aspekcie historycznym, jak i w zakresie obecnie obowiązujących rozwiązań oraz wskazać sposoby zwiększenia stopnia ściągalności alimentów, tak by represję karną stosować jedynie w ostateczności” (s. 15). Zamierzenia te wymagały w pierwszej kolejności dokonania szczegółowej wykładni normatywnej regulacji ukształtowanej ustawą z dnia 23 marca 2017 r., na tle poprzednio obowiązujących zasad odpowiedzialności za przestępstwo niealimentacji z art. 209 KK. Analiza poglądów przedstawicieli literatury przedmiotu i judykatów Sądu Najwyższego i sądów powszechnych oraz dokumentacji przebiegu prac legislacyjnych posłużyła do przeprowadzenia pogłębionej wykładni przepisów oraz sformułowania krytycznych ocen i wniosków *de lege lata* i *de lege ferenda*. Warto podkreślić, że Autor prawidłowo postrzega i opisuje subsydiarną rolę prawa karnego w sferze stosunków alimentacyjnych oraz postuluje posługiwanie się środkami penalnymi zgodnie z regułą *ultima ratio*, tj. dopiero wówczas, gdy „niezabezpieczenie potrzeb materialnych osoby uprawnionej przybiera szczególnie groźną postać przestępstwa niealimentacji” (s. 26).

Realizacja zadania badawczego nastąpiła z wykorzystaniem adekwatnych do postawionego celu **metod badawczych**: formalno-dogmatycznej i historycznej. Ponadto, w szerokim zakresie Autor wykorzystał wyniki badań o charakterze kryminologicznym (m.in. dane statystyczne, szacunki tzw. ciemnej liczby przestępstw i ustalenia wiktymologiczne), a nawet własne doświadczenia z praktyki komorniczej.

Z tematyką opracowania dobrze koresponduje wykorzystana **literatura** przedmiotu, zarówno z zakresu prawa karnego, jak i prawa cywilnego, na którą składają się 304 pozycje bibliograficzne (w tym 1 publikacja w języku angielskim). W pracy szeroko odniesiono się do poglądów prezentowanych w judykaturze. Wykorzystano 146 orzeczeń Sądu Najwyższego i sądów powszechnych (w tym nawet sądów okręgowych i sądów rejonowych), z których

⁴ <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>.

część należało uporządkować w spisie końcowym z uwzględnieniem kryterium hierarchicznego. Całość uzupełniają wykazy dokumentacji prac legislacyjnych (uzasadnienia projektów ustaw, sprawozdania z prac komisji, interpelacje), prezentacja danych zaczerpniętych ze stron internetowych oraz informacji uzyskanych w trybie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 2176). W zestawieniu bibliograficznym brak jest katalogu źródeł (aktów normatywnych).

Struktura rozprawy w zakresie kolejności rozważań i zawartości poszczególnych części opracowania, co do zasady, nie budzi zastrzeżeń. Praca składa się z obszernego wstępu, siedmiu rozdziałów merytorycznych, rozdziału zawierającego wnioski *de lege lata* i postulaty *de lege ferenda* oraz zakończenia.

W obszernym „Wstępie” (s. 15-45) znalazły się interesujące rozważania dotyczące znaczenia ochrony interesów osób uprawnionych do alimentacji oraz niebezpieczeństw, jakie może wywoływać deficyt środków materialnych dla osób pokrzywdzonych przestępstwem. Trafnie też, za orzecznictwem, Autor podkreślił, że obowiązek alimentacyjny polega z reguły na dostarczaniu wartości majątkowych, jednakże przeplatają się w nim elementy majątkowe z elementami osobowymi, gdyż ma na celu ochronę samej osoby oraz zapewnienie jej opieki i wychowania. Dostrzegł też, że poziom zaspokojenia potrzeb uprawnionego, określony w art. 209 § 1a KK jako „podstawowe potrzeby życiowe”, nie jest pojęciem stałym co wartości ekonomicznej, ale jest uwarunkowany sytuacją społeczno-gospodarczą w kraju, poziomem życia mieszkańców, różnorodnością potrzeb uznawanych za powszechne. We wstępie znalazły się również rozważania na temat podmiotu przestępstwa, którego indywidualny charakter i zakres wynika z przepisów stanowiących podstawę dla ustalenia obowiązku alimentacyjnego. W tej części Autor zawarł ponadto dużą ilość informacji ukazujących kwestie ściśle prawnokarne w szerszej perspektywie. Należą do nich dane dotyczące: ilości wszczętych postępowań, przestępstw stwierdzonych i prawomocnych orzeczeń o czyny z art. 209 KK, ilości osób otrzymujących świadczenia z funduszu alimentacyjnego, średniej wielkości zasądzanych alimentów, charakterystyki dłużników alimentacyjnych oraz osób uprawnionych do świadczeń alimentacyjnych. Wydaje się, że niektóre fragmenty tych rozważań, jak na przykład dotyczące dobra chronionego oraz podmiotu przestępstwa, mogłyby znaleźć się w dalszej, merytorycznej części pracy.

Wprowadzeniem do analizy dogmatycznej przepisów stanowiących prawnokarną reakcję na zjawisko niealimentacji jest rys historyczny zawarty w **rozdziale I**. Szczegółowo została w nim ukazana ewolucja – od kodyfikacji zaborczych obowiązujących na ziemiach polskich po aktualny stan prawny. Autor obszernie przedstawił genezę, uzasadnienie i przebieg prac legislacyjnych nad ustawą z dnia 23 marca 2017 r. Jest to o tyle istotne, że stawiane przed tą nowelizacją Kodeksu karnego cele podlegały weryfikacji w dalszej części opracowania.

Rekonstrukcja dobra prawnego, chronionego przepisami art. 209 KK (**rozdział II**), jest gruntowna i uwzględnia ustosunkowanie się do szerokiej argumentacji powoływanej w literaturze przedmiotu i orzecznictwie. Autor systematycznie i szczegółowo przeanalizował różne koncepcje określające przedmiot ochrony niealimentacji jako: rodzinę i obowiązek opieki, sam obowiązek opieki, prawo do opieki alimentacyjnej, ochronę obowiązku opieki, zasadę bezpieczeństwa socjalnego. Ustosunkowując się krytycznie do argumentacji zwolenników poszczególnych poglądów, na końcu sformułował własne stanowisko, iż dobrem chronionym jest obowiązek alimentacyjny. W tej części pracy zostały podjęte interesujące kwestie znaczenia dobra prawnego jako przesłanki kryminalizacji określonych zachowań szkodliwych społecznie oraz podobieństwa przestępstw jako przesłanki recydywy specjalnej. Rekonstrukcja dobra prawnego stanowi też punkt wyjścia dla kompleksowego podjęcia dociekań nad konsekwencjami wyroku sądu cywilnego, którym nastąpiło uwolnienie od zobowiązania alimentacyjnego, co w dalszej kolejności prowadzi do rozważań nad spełnieniem przesłanek do wznowienia postępowania i w konsekwencji uchylenia wyroku karnego (s. 70). Wyprowadzane przez Autora wnioski są poparte szczegółowym i logicznym uzasadnieniem. Choć mogą prowadzić do polemiki w ramach naukowego dyskursu, to równocześnie dowodzą, że w wystarczającym stopniu nabył on wiedzę i umiejętności pozwalające na merytorycznie i metodologicznie poprawne prowadzenie badań.

W najobszerniejszym, liczącym 61 stron, **rozdziale III** omówione zostały zagadnienia dotyczące znamion strony przedmiotowej przestępstwa niealimentacji, których określenie Autor ściśle łączy z obowiązkiem przestrzegania przez ustawodawcę zasady *nullum crimen sine lege* (s. 86). Gruntownie został zrekonstruowany zakres obowiązku alimentacyjnego wynikającego z poszczególnych źródeł wskazanych w treści przepisu art. 209 § 1 KK: orzeczenia sądowego, ugody zawartej przed sądem albo innym organem lub

innej umowy, a także zakres świadczeń alimentacyjnych (s. 91-107). Rozważania te, obejmujące m.in. kwestie kwalifikowania nadużyć w postaci porzucenia dotychczasowego zatrudnienia, zatajenia podjęcia dodatkowego zatrudnienia, dochodzenia roszczeń alimentacyjnych na wypadek rozwodu lub separacji, nie budzą zastrzeżeń. Osobnym zagadnieniem było przeprowadzenie wykładni czynności sprawczej oraz ocena zmian normatywnych w tym zakresie wynikających z nowelizacji art. 209 KK, dokonanej ustawą z dnia 23 marca 2017 r. Uwzględniając dorobek doktryny prawa karnego oraz orzecnictwa Autor ustalił znaczenie znamienia „uchylania się”, a także w obszernym i pogłębionym wywodzie ocenił konsekwencje wyeliminowania z treści przepisu przesłanki „uporczywości”. Rozumienie tego ostatniego znamienia w kategoriach negatywnego stosunku psychicznego osoby zobowiązanej do obowiązku alimentacyjnego doprowadziło do włączenia w zakres rozważań również zagadnień strony podmiotowej, co wydaje się jednak wykraczać poza zakres rozdziału wyznaczony jego tytułem. Tym niemniej, do prawidłowych wniosków w tej części prowadzą rozważania na temat umyślności i postaci zamiaru sprawcy, a ponadto ustosunkowanie się do kwestii skutku przestępstwa i jego „trwałości”. Interesująca i pogłębiona jest ocena wprowadzenia nowych znamion w art. 209 § 1 KK w postaci istnienia zaległości w łącznej wysokości równowartości co najmniej 3 świadczeń okresowych albo opóźnienia zaległego świadczenia innego niż okresowe wynoszącego co najmniej 3 miesiące – w kontekście praktyk polegających na przesyłaniu kwot niższych od zasądzonych bez usprawiedliwionej przyczyny, jak i wówczas, gdy wynika to z konieczności zapewnienia utrzymania dziecka pochodzącego z innego związku. Podobnie, poprawna merytorycznie jest wykładnia nowego typu przestępstwa określonego w art. 209 § 1a KK, kwalifikowanego ze względu na narażenie osoby uprawnionej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, gdzie poruszone zostały m.in. zagadnienia oceny prawnej zaspokajania potrzeb uprawnionego z innych źródeł, jak również samo znaczenie pojęcia „podstawowe potrzeby życiowe”. W kontekście tych rozważań można zadać pytanie – jak należy kwalifikować czyn polegający na uchylaniu się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego, jeżeli łączna wysokość zaległości nie osiągnęła wartości co najmniej 3 świadczeń okresowych, o jakich stanowi art. 209 § 1 KK, ale naraża już osobę uprawnioną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych? Problem ten jest konsekwencją zmian dokonanych ustawą z dnia 23 marca 2017 r. W tytule rozdziału III, co już zostało zaznaczone, nie mieszczą się

kwestie podmiotu przestępstwa i strony podmiotowej oraz szczegółowa, interesująca analiza przyczyn niskiej egzekucji świadczeń alimentacyjnych – wydaje się, że trafniejsze byłoby umieszczenie ich w odrębnej jednostce redakcyjnej.

W kolejnych **rozdziałach IV – VII** podjęte zostały problemy odpowiedzialności karnej za przestępstwo niealimentacji (zbieg przepisów, sankcja karna, tryb ścigania) oraz podstawy prawne obowiązku zawiadomienia sądu rodzinnego. Autor sformułował trafne rozwiązania możliwych zbiegów przepisów z art. 209 KK, a poruszane kwestie zilustrował kasusami zaczerpniętymi z orzecznictwa sądów polskich, w tym również sądów rejonowych. W tej części zostały również omówione stany faktyczne mogące prowadzić do tzw. zbiegu przestępstw, gdy niealimentacja dotyczyła dwóch lub więcej osób pokrzywdzonych. To jednak nakazywałoby w tytule rozdziału IV wymienić obie instytucje – zarówno zbieg przepisów, jak i zbieg przestępstw. Szczegółowo została przedstawiona problematyka kar i środków karnych grożących za przestępstwa z art. 209 §1 i 1a KK oraz wady i zalety wymierzania sprawcy niealimentacji grzywny, kary ograniczenia wolności lub krótkoterminowej kary pozbawienia wolności. Rozważania te prowadzą do wniosku, że optymalnym rozwiązaniem jest zastosowanie kary ograniczenia wolności wraz z nałożeniem na skazanego określonych obowiązków. Niecelowe natomiast byłoby stosowanie kary pozbawienia wolności oraz kary grzywny (s. 192). Autor rozważył też liczne zagadnienia szczególne, np. dopuszczalność przypisania sprawcy działania z chęci osiągnięcia korzyści majątkowej, stosowanie systemu dozoru elektronicznego wobec skazanych za czyny z art. 209 KK czy zróżnicowany tryb ścigania. Analizując je wyprowadzał trafne i poparte szczegółową argumentacją wnioski. Wątpliwości mogą jednak budzić: teza (aktualna w okresie PRL), że „nagminne” występowanie na danym obszarze kraju występkę niealimentacji może być wystarczającym uzasadnieniem dla wymierzenia kary pozbawienia wolności (s. 179) oraz potrzeba odwoływania się do regulacji z art. 37a KK dla wymierzenia kary nieizolacyjnej (s. 179-180), skoro kary grzywny i ograniczenia wolności mieszczą się w granicach zwykłego ustawowego zagrożenia przepisów art. 209 KK.

Całość kończą dwie jednostki, w których zostały zawarte wnioski *de lege lata* i postulaty *de lege ferenda* (**rozdział VIII**) oraz **Zakończenie** rozprawy. W tych częściach znalazły się liczne i obszerne uwagi podsumowujące, nie tylko z zakresu prawa karnego i prawa wykroczeń, ale również nawiązujące do szerszego kontekstu normatywnego badanego

zagadnienia (w którym mieszczą się problemy prawa cywilnego, prawa pracy, postępowania egzekucyjnego), jak i mające wymiar społeczno-etycznych ocen. Ta szeroka płaszczyzna badawcza jest logiczną konsekwencją postrzegania przez Autora prawa karnego w kontekście zasady subsydiarności i przekonania, że „prawo karne nie może w żaden sposób stanowić samodzielnego i skutecznego środka w aspekcie likwidacji różnego rodzaju zjawisk ze sfery patologii społecznych w oderwaniu od innych dziedzin” (s. 240). Do czynników wpływających na skuteczne przeciwdziałanie zjawisku niealimentacji zostały zaliczone: oddziaływania informacyjne i edukacyjne mające na celu spowodowanie potępienia społecznego dla takich zachowań, tzw. niesformalizowana kontrola społeczna, działania na rzecz ograniczenia ryzyka wiktylizacji. W treści pracy dużą wagę przywiązuje się do podniesienia efektywności ścigalności świadczeń alimentacyjnych, m.in. przez zmiany w zakresie prawa pracy, a nawet w drodze analizy profili dłużników alimentacyjnych w mediach społecznościowych. Wśród kwestii wymagających baczniejszej refleksji ze strony ustawodawcy zostały wymienione postulaty szerszego wykorzystania mediacji oraz powszechnego stosowania systemu dozoru elektronicznego umożliwiającego skazanym wywiązywanie się z zobowiązań w warunkach wolnościowych. W tej grupie znalazło się również przychylne omówienie projektu ustawy o tzw. alimentach natychmiastowych, zgłoszonego przez Rzecznika Praw Dziecka.

Ważnym zagadnieniem podjętym w części końcowej pracy jest szczegółowe ustosunkowanie się do praktycznych problemów dotyczących interpretacji stanu prawnego ustanowionego nowelizacją Kodeksu karnego z 23 marca 2017 r., których skutkiem było pojawienie się w literaturze przedmiotu poglądu o szerokim zakresie wynikającej stąd depenalizacji. Stanowisko Autora jest dobrze uargumentowane i generalnie zbieżne z poglądami prezentowanymi w ostatnim czasie w orzecznictwie, zgodnie z którymi zmiany wynikające z powołanej noweli doprowadziły jedynie do wąskiej dekryminalizacji w odniesieniu do zachowań osób zobowiązanych do łożenia na utrzymanie osoby najbliższej, wobec których obowiązek ten nie został określony co do wysokości w orzeczeniu sądu, ugodzie lub umowie (s. 211-215).

Wśród postulatów *de lege ferenda* z zakresu prawa karnego uwagę zwracają propozycje wprowadzenia nowych typów przestępstw i wykroczeń. Nie wymaga głębszego uzasadnienia celowość karania tego, kto „zatrudniając osobę zobligowaną do alimentacji

pomaga jej w uchylaniu się od obowiązku alimentacji” (proponowana treść art. 209a KK). Tym niemniej do rozważania pozostaje czy w aktualnym stanie prawnym nie są wystarczające do tego przepisy o karalności pomocnictwa do czynu zabronionego (art. 18 § 3 KK)? Druga propozycja dotyczy umiejscowienia w Kodeksie wykroczeń nowego typu czynu zabronionego o treści: „kto uchyla się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed tym sądem albo innym organem albo inną umową, jeżeli łączna wysokość powstałych z tego tytułu zaległości stanowi równowartość co najmniej jednego świadczenia okresowego albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosi co najmniej jeden miesiąc” (proponowany art. 105a § 1a KW). Nie podważając argumentacji podanej przez Autora, w tym odwołującej się do przeciwdziałania demoralizacji osób uprawnionych, wymagać należy głębszej oceny tej propozycji w perspektywie jej celowości i proporcjonalności.

Strona formalna opracowania nie budzi większych zastrzeżeń. Poszczególne rozdziały są ze sobą logicznie powiązane, spójny jest podział na mniejsze jednostki redakcyjne w obrębie rozdziałów. Pomiedzy niektórymi rozdziałami występuje jednak duża rozpiętość co do objętości. Praca jest napisana poprawnie od strony gramatycznej i stylistycznej oraz z zachowaniem reguł języka prawniczego. Przypisy dobrze spełniają rolę informacyjną – służą dokumentowaniu powołanych twierdzeń, zamieszczeniu dodatkowych informacji oraz odsyłają do publikacji i orzeczeń podejmujących w szerszym zakresie omawiane kwestie, a także mają charakter polemiczny i dygresyjny.

Uwagi szczegółowe:

1. W kilku miejscach omawiane są założenia, treść i konsekwencje wejścia w życie nowelizacji Kodeksu karnego ustawą z dnia 23 marca 2017 r.; wydaje się, że wystraczające jest przedstawienie wprowadzonych wówczas zmian w jednym miejscu, na s. 53-64;

2. Zgodnie z dyspozycją art. 27 KRO, małżonkowie są zobowiązani do zaspokajania potrzeb rodziny, każdy według „swoich sił oraz swoich możliwości zarobkowych i majątkowych” (a nie „potrzeb”, s. 30);

3. Wielokrotność zaniechań charakteryzuje raczej stronę przedmiotową znamienia „uporczywości” (a nie podmiotową, jak stwierdza Autor na s. 123 w przypisie 352);

4. W języku łacińskim kara jest określana jako *poena*, a *crimen* oznacza „przestępstwo” (s. 159).

Podsumowując, stwierdzam, że przedstawiona do recenzji praca spełnia standardy merytoryczne, metodologiczne i formalne stawiane rozprawom doktorskim. Treść opracowania dowodzi bardzo dobrej znajomości podjętej problematyki, zarówno w zakresie konstrukcji dogmatycznej przestępstwa niealimentacji oraz ponoszenia odpowiedzialności karnej za nie, jaki i praktyki organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, Całość świadczy o tym, że Autor posiada kwalifikacje do prowadzenia badań z wykorzystaniem metodologii właściwej dla prawa karnego, a nade wszystko – umiejętność samodzielnego myślenia i krytycznego wyprowadzania wniosków.

*

Rozprawa doktorska Pana mgra Łukasza Rosiaka pt. *Analiza przestępstwa niealimentacji w prawie polskim* (Warszawa 2021, ss. 296) stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Autora w zakresie prawa karnego oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Dysertacja wypełnia wymagania stawiane rozprawie doktorskiej określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (j.t. Dz.U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.). Wnoszę przeto o dopuszczenie Pana mgra Łukasza Rosiaka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

(-)

Krzysztof Wiak